

DIMENSIUNILE POLITICE ALE FENOMENULUI DE CORUPȚIE ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

Vitalie TELIPAN,

*lector-asistent la Catedrei „Științe polițienești și socioumane”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept*

Summary

Each historical epoch and each political regime from country to country faces corruption phenomena that depend on specific norms, values and institutions that form the basis of the political organization of society. In the majority developing countries corruption was a direct product of the modernization process due to the economic life of new groups until then excluded from the power witch tried to ensure access to economic resources and political controls by corrupt means. Therefore, as long as the „fight against corruption” will be more a political slogan and its center of gravity will be placed on lower levels of performance, the prevention and elimination of this phenomenon are illusory.

Rădăcina latină a termenului „corupție” se referă la „putreziciune, stare de abatere de la moralitate, de la cinste, de la datorie” [1] și oferă un indiciu inițial pentru înțelegerea a ceea ce stă în spatele său.

Corupția, fiind legată nemijlocit de putere și de guvernare, o putem considera tot atât de veche ca și organizările politice [2, p. 59]. Aceasta a apărut odată cu împărțirea oamenilor între conduși și conducători și este rezultatul activității omenești, mai exact al interacțiunilor oamenilor ca personalități ale vieții în comun.

În acest context, una dintre principalele caracteristici ale fenomenului de corupție o reprezintă dimensiunea sa politică – includerea în sfera ei de cuprindere a persoanelor cu funcții de demnitate publică, a liderilor politici, a membrilor partidului de guvernământ etc.

Samuel P. Huntington sublinia că, din punct de vedere politic, corupția poate fi definită prin referire la „comportamentul oficialilor publici care deviază de la normele acceptate pentru a servi scopuri private” [3, p. 269]. La rândul său, John Gardiner consideră că [4, p. 93] fenomenul corupției reprezintă „un aspect persistent și universal al societății politice”, fiind cu totul improbabil ca vreo reformă sau altă inițiativă să-l elimine complet din viața politică. Corupția diferă de la o țară la alta în funcție de gradul său de instituționalizare sau modernizare politică, de autonomia structurilor politice față de interesele și presiunile economice cu caracter privat, de alți indicatori care sintetizează starea instituțiilor sociale, separarea puterilor în stat, funcționarea societății civile, relativa independență a activității agenților de control social față de constrânge-

rile și manipulările externe etc. [3, p. 270].

Etzioni Amitai considera că corupția politică este un produs al așa-numitei plutocrații, al personajelor și grupurilor sociale care dețin resursele economice și financiare, utilizându-le ca un mijloc de corupere a membrilor guvernului. O asemenea plutocrație, formată din grupuri de „interese” și de „presiune”, exercită influențe penetrante asupra liderilor politici în scopul maximizării beneficiilor pe care le au, ocupând în acest sens întreaga viață publică [5, p. 103].

Pentru unii autori, fenomenul corupției prezent în sistemul capitalist nu reprezintă altceva decât continuitatea unei tradiții caracteristice perioadei aristocratice în cursul căreia funcțiile publice nu reprezentau, propriu-zis, o exercitare de responsabilități în interesul general al societății, ci „proprietatea” unor privilegiați care puteau cumpăra aceste funcții la prețuri foarte scumpe [3, p. 271].

Corupția nu este caracteristică numai sistemului capitalist, fostele sisteme socialiste favorizau manifestarea amplă a fenomenului corupției.

În toate formele sale, indiferent de societatea în care se manifestă, corupția implică *intersectarea ilicită a sferei publice de către sfera privată*.

Joseph S. Nye aprecia corupția ca fiind „acel comportament care se abate de la responsabilitățile oficiale ale funcției publice, ca urmare a unor interese personale, în scopul obținerii unor avantaje materiale sau a unui statut social superior, ori care încalcă normele ca urmare a exercitării anumitor tipuri de influență personală. Aceasta include mituirea (folosirea de recompense pentru a perverti judecata unei persoane aflate într-o poziție de încredere); nepotismul (acordarea protecției pe motivul, mai degrabă, al unei înrudiri, decât în virtutea unor merite) și deturnarea de fonduri bănești (însușirea ilegală de resurse publice pentru a fi folosite în scopuri personale)” [6, p. 419].

Reieșind din definiția expusă mai sus, corupția apare ori de câte ori un funcționar public sau demnitar al statului abuzează de puterea conferită de legislație în interesul său privat, ori al familiei sale. În acest sens, corupția nu mai este echivalentă doar cu mita, ci cu *abuzul de putere* și cu *traficul de influență*.

Având o importantă dimensiune politică, corupția este generată și întreținută de interese private care caută favoruri ilicite prin intermediul demnitarilor și oficialilor care dețin funcții publice, de putere și care, în orice societate democratică, sunt aleși prin votul alegătorilor. Ca fenomen cu caracter politic, corupția implică mai multe forme dintre care două sunt principale: *venalitatea* care, utilizând ca mijloace mituirea, traficul de influență, fraudă, șantajul ori chiar furtul, se referă la utilizarea funcției publice în scopuri particulare, și *abuzul de putere*, ca atare, constând în utilizarea abuzivă sau chiar în încălcarea legii în scopul

sporirii resurselor de putere, prestigiu, bogăție etc., în timp ce, în mai multe societăți europene, venalitatea reprezintă forma principală în care se manifestă corupția (prin acumularea de resurse financiare ca urmare a „vânzării” favorurilor funcției publice), în SUA corupția reprezintă, mai cu seamă, abuz de putere, sau o cale de sporire a influenței și puterii politice [3, p. 273].

Fiecare epocă istorică și fiecare regim politic dintr-o țară sau alta se confruntă cu fenomene specifice de corupție care depind de normele, valorile și instituțiile care formează baza organizării politice a societății. În majoritatea țărilor în curs de dezvoltare corupția a reprezentat un produs direct al procesului de *modernizare*, din cauza intervenției în viața economică a noi grupuri excluse până atunci de la putere și care încercau prin mijloace corupte să-și asigure controlul și accesul la resurse economice și politice [7, p. 61].

Pentru o mare parte din sociologii și criminologii contemporani, fenomenul corupției reprezintă o adevărată „maladie” a corpului social, o stare endemică ce erodează fundamentele societății civile și ale statului de drept, cu atât mai nocivă cu cât deturneză fonduri importante ale societății și orientează finalitățile procesului economic în interesul privat al unor persoane sau grupuri de persoane. În acest sens, corupția nu este doar un simplu delict sau o infracțiune similară cu altele, ci un act cu consecințe importante pentru funcționarea întregii societăți, care poate evidenția, în mare măsură, modul în care demnitarii statului, reprezentanții puterii politice, în general, servesc interesele generale ale societății sau, dimpotrivă, ale unui grup de particulari preocupați numai de profituri proprii. De aceea interpretarea corupției numai în registrul strict al moralității ori al normativului penal nu poate evidenția amplele dimensiuni politice și economice ale acestui fenomen, calificat de unii specialiști ai domeniului ca un „simptom” al instabilității statului [3, p. 253].

În literatura de specialitate încă nu există o unitate de opinii în privința sferei de cuprindere a infracțiunilor de corupție, de aceea unii autori susțin că în cadrul acesteia ar intra: coruperea activă și coruperea pasivă, traficul de influență, luarea de mită și darea de mită.

Restul infracțiunilor care ar putea fi incluse în această categorie ar reprezenta doar niște căi spre realizarea corupției: abuzul în serviciu, falsul în acte publice sau deturnarea de fonduri etc. O astfel de opinie are la bază o abordare dualistă a fenomenelor de corupție, în sensul că întotdeauna trebuie să existe un corupt și un corupător. Când apar aceste două elemente, infracțiunea respectivă poate fi inclusă în categoria infracțiunilor de corupție, iar când nu apar împreună, nu le putem include în aceeași categorie [8, p. 41].

Consider că aceeași opinie a avut-o legiutorul moldovean care la art. 16 al Legii RM cu privire la prevenirea și combaterea corupției a stabilit că [9, art. 16, alin. (2) și (3)]:

„(2) Sunt acte de corupție:

- coruperea activă;
- coruperea pasivă;
- traficul de influență;
- luarea de mită;
- darea de mită.

(3) Sunt acte conexe actelor de corupție următoarele acțiuni săvârșite în legătură directă cu actele de corupție:

- abuzul de putere sau abuzul de serviciu;
- excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu;
- legalizarea veniturilor obținute din acte de corupție;
- împiedicarea îndeplinirii justiției;
- însușirea de bunuri;
- cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau prin abuz de încredere;

- distrugerea sau deteriorarea de bunuri;
- protecționismul;
- falsificarea rezultatelor votării.
- coruperea alegătorilor;
- falsul în acte publice;
- falsul în documente contabile”.

În Occident, corupția este considerată de către sociologi ca aparținând așa-numitelor infracțiuni ale „gulerelor albe”, constând în încălcarea, de cele mai multe ori nesancționată, a legii penale de către anumite grupuri de demnitari sau de către persoanele investite cu funcții oficiale: funcționari ai statului, reprezentanți guvernamentali, autorități publice etc. Aceste categorii de persoane, dintre care o parte are competența de a aplica însăși legea, pot fi direct implicate în delictele care au ca scop principal favorizarea și promovarea unor interese economice sau politice cu caracter particular, sau pot contribui indirect, prin funcțiile pe care le au, la comiterea acestor delictes. Se poate aprecia chiar că o parte importantă a rețelelor crimei organizate nu ar putea supraviețui ori nu ar avea decât o eficacitate limitată în absența sprijinului oferit de aceste persoane cu funcții oficiale [3, p. 253]. Alfred M. Mirande afirmă că „crima organizată nu poate exista fără ajutorul societății legitime (oficialii publici și funcționarii însărcinați să aplice legea), care sprijină direct sau indirect activități ilicite” [10, p. 256].

Analizând practica guvernării unui stat prin prisma bogatului material conceptual pe care ni-l oferă doctrina politologică, pot fi evidențiate

te actele de corupție și cele conexe acesteia săvârșite de către funcționarii publici, persoanele cu funcții de demnitate publică sau alte persoane ce fac parte din partide politice, precum și consecințele acestora, și anume:

- creșterea costului de afaceri din cauza plăților ilicite, acordate oficialilor, pentru managementul negocierii cu aceștia a problemelor legate de riscul acordurilor încălcate sau detectate;

- redirecționarea investițiilor publice în proiecte de capital;

- furtul ajutorului extern acordat pentru investiții în diverse sectoare slab dezvoltate: medicină, cultură, infrastructură etc.

- devalorizarea băncilor, industriei, patrimoniului național sub pretextul realizării unor investiții;

- privatizarea ilegală a patrimoniului public, ocolind procedura de tender, cazuri de reducere sintetică a valorii estimate a întreprinderilor, precum și alte forme ale reducerii valorii întreprinderilor prin diferite modalități (falsificarea anului de constituire a întreprinderii, dosirea intenționată a unor obiecte care aparțin întreprinderii din lista obiectelor expuse estimării, mărirea neîntemeiată a sumei amortizării);

- realizarea exporturilor și importurilor ilegale;

- încălcarea procedurilor de achiziționări de stat. În loc de a recurge la o procedură transparentă de licitație, se recurge la serviciile unor firme suspecte, tranzacțiile au loc la prețuri mai înalte decât cele de piață, dobânzile fiind împărțite între reprezentanții acestor firme și funcționarii de stat. Ca rezultat, datoriile cresc, dar sume colosale de resurse financiare publice se scurg din buzunarul public în cel privat, se distorsionează însuși mecanismul economiei de piață;

- realizarea produselor confiscate, la un preț diminuat, fără a recurge la procedura de licitație. Aceasta prezintă o activitate în timpul căreia o parte considerabilă din valoarea lor „se lipește” cu ușurință de mâinile demnitarilor de stat;

- achitarea Republicii Moldova pentru gaz prin intermediul unui șir de firme particulare care de cele mai dese ori aparțin persoanelor politice, ceea ce mărește considerabil prețul real al tranzacțiilor. Datoriile sectorului energetic cresc pe exponențială, iar firmele de intermediere se îmbogățesc cu aceleași ritmuri;

- săvârșirea unor răfuieli politice pentru obținerea de capital electoral;

- protecționismul politic acordat unor grupuri de persoane;

- se acordă privilegii impozitare unor companii patronate, ceea ce cauzează pierderi esențiale în bugetul de stat;

- alte fapte săvârșite de către oficialii de stat în scopul creșterii veniturilor proprii, ilegale, bazându-se pe funcția pe care o dețin.

Reieșind din cele expuse mai sus, suntem de parere că atâta timp

cât „lupta împotriva corupției” va reprezenta mai mult un slogan politic și centrul ei de greutate va fi plasat asupra nivelelor inferioare de execuție, șansele de prevenire și eliminare a acestui fenomen sunt iluzorii. Sursele generatoare de corupție sunt, în primul rând, legea și decizia politică. Ori, la acest nivel, singura forță capabilă și interesată să exercite presiuni nu este decât societatea civilă. Pentru ca acțiunea ei să devină eficientă, este important ca ea să se maturizeze spiritual și organizatoric, să devină conștientă de drepturile și interesele ei, să aibă curajul să demaște pe orice funcționar sau persoană care face abuz de putere, fără a participa activ la ele. Numai astfel raporturile de putere s-ar putea echilibra, condiție esențială pentru ca actul de autoritate politică să nu poată fi deturnat de la interesul public.

Bibliografie

1. Dicționarul explicativ al limbii române.
2. R. Y. Bouhris, Ph. Leynes, *Stereotipuri, discriminare și relații între grupuri*, Ed. Polirom, Iași, 1977.
3. D. Baciuc, S. M. Rădulescu, V. Teodorescu, *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în România*, București, Ed. Lumina Lex, 2002.
4. John A. Gardiner, *The Politics of Corruption. Organized Crime in a American City*, New York, Russell Sage Foundation, 1970.
5. A. Etzioni, *Capital Corruption. The New Attack on American Democracy*, San Diego, New York, London, Harcourt Brace Jovanovich, Publishers, 1984.
6. Joseph S. Nye, „Corruption and Political Development: «A Cost Benefit Analysis»”, în *American Political Science Review*, nr. 2, LXI, june, 1967.
7. Samuel P. Huntington, *Political Order in Changing Societies*, New Haven and London, Yale University Press, 1968.
8. M. Profiroiu, *Etică și corupție în administrația publică*, Ed. Economică, București, 1999.
9. Legea cu privire la prevenirea și combaterea corupției nr. 90 din 25.04.2008, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103-105 din 13.06.2008.
10. A. M. Mirande, *The Age of Crisis: Deviance, Disorganization and Social Problems*, New York, Evanston, San Francisco, Harper and Row, Publishers, 1975.